

Abonamentele
se facū la Tipografia
Statului.

ARCHIVA ISTORICĂ A ROMÂNIEI.

Esse uă dată pe
septemână cu prețului
de 1 galbenū pe annū.

SUB AUSPICIELE MINISTERIULUI JUSTIȚIEI, CULTELORŪ ȘI INSTRUCȚIUNII PUBLICE.

Annulū I.

Redactor: **B. PETRICEICU-HĂJDEŪ,**

Annulū I.

ex-professor superior de istoriă și statistică, ex-bibliotecar, ex-membru alū Comissuniū documentali.

Fragmente documentali.

Dela Nr. 212 pōnē la Nr. 239, relațiuni diploma-
tice franceze despre epoca lui Iacobū-vodă Despota și
Ionașcu cellū Cumplitū, domniū Moldovei, estrasse din
colecțiunea lui Charrrière: *Négociations de la France
dans le Levant, t. 2 și 3. (*)*

No. 212.

Constantinopole, 1560, octombre 30.

Dolu, agentulū diplomaticū allū Franciei, inșiintēzū
pe episcopulū d'Acqs despre intențiunea cnēzului Demitriū
Wiszniewiecki de a nāvalli in Moldova.

. . . . **Dimitri**, bunū și bravū ostașū, care
fugise din **Constantinopole**, scullându-se con-
tra sultanului, a strinsū ōmeni cu ajutorulū
ducelui **Moscoviei**, aliū **Polonilorū** și allū
Căzacilorū (Russiens), gātindu-se a nāvalli
assupra Domnului Moldovei (pour courir sus
au vayvoda de Buldavia), care inșiintēzū despre
*asta pe sultanulū, și-și adună ostile la unū locū
cu celle muntenesce* (avec celles du Vallaque)
pentru a aștepta in câmpū pe Dimitri; și aice
se crede cu siguranță, că va urma uă bătalliă.

No. 213.

Constantinopole, 1561, decembre 8.

Petremol, agentulū diplomaticū allū Franciei, serie
cătore Boistailé despre nāvallirea lui Despota in Moldova, și
senșiunea produsă prin acestū evenimentū in Constan-
tinopole.

Despotulū serbescū (Le despost de la Ser-
via), occupândū **Moldova** (Buldavia, aujour-

d'hui dite Moldavie) cu ajutorulū regelui
Ferdinandū și allungându de acollo pe du-
cele **Alessandru**, a uimitū astū-feliu pe **Turci**,
*incătū ei s'au grăbitū a espedi duoi sandjaci
pentru a-lū respinge, impreunându-se cu Mun-
tenii* (Vallacques), cari stau gata cu arme la
ordinea sultanului. Déca e adevēratū, cum că tōte
s'au făcutū cu ajutorulū și favōrea lui **Fer-
dinandū**, apoi nu trebui să ne mai aștep-
tāmū la vre-unū tractatū de pace intre ellū
și Pōrta ottomană.

Se vorbesce, că in **Moldova** sunt astădi
30,000 sēū 40,000 de ōste, cea mai mare parte
*Nemți, Poloni și Unguri, și pré-mulți cu pi-
stole* (pistolliers). Aice se astēptā numai intōr-
cerea unorū currieri, trimiși in Moldova pen-
tru a spionna și a descoperi forțele dușmanilorū;
și pe datā se vorū espedi Pertah și beglerbeulū;
deși mulți de acei ce cunnoscū localitățile de-
monstrēzā impossibilitatea de a trece **Dunărea**
in anotimpulū de față, din cauza marilorū mla-
stine ce-lū incongiōrā.

Se dice că, după allungarea lui **Despotū**
sultanulū va pune pe tronū pe adevēratulū și
legitimulū domnū allū Moldovei (le vray et
légitime seigneur), care se aflā acum la A-
lepū și cărui i s'a scrisū de a veni la Con-
stantinopole; *dērā e mai de cređutū, că sulta-
nulū va așēda in Moldova simplū unū san-
jac-beū mahometarū sēū unū begler-beū, pen-
tru a nu fi silitū de a trimatte acollo in toți
annū armatā peste armatā.*

No. 214.

Constantinopole, 1562, genariū 15.

Petremol inșiintēzū pe Boistailé despre efectulū am-

(*) Acēstā carte, a cārui edițiune este deja *épuisée*, amū imprumutat'ō
din biblioteca Archivei Statului, mulțumitū amabilității D-lui Gr.
N. Mano.

bassadei lui Despotă-vodă în Constantinople, despre dorința acestui principe de a fi în amiciă cu Franța, despre relațiunile sêlle cu Transilvania, despre mórtea vechiului domn moldovenesc Iliășu-vodă și prepusul ce planeză asupra lui Alessandru-Lăpușnenu.

Marile pregătiri de reshellu, ce făcură Turcii pentru a merge contra lui **Despota în Moldova**, s'au risipit în fum la sosirea cătoru-va trimiși ai lui Despota, cari au venit să declare sultanului, că Despota n'a lucratu nemica și nici avea gândul de a întreprinde ce-va din dușmăniă contra Porții Ottomane, ci numai pentru a alunga pe tiranul Alessandru-vodă, care usurpase regatul Moldovei (royaume de Moldavie), covenit lui Despota; și că a venit nu din propria ambițiune, ci fiindu chiămatu de către pământeni, cari nu mai puteau suferi marile tiranii, essacțiunile și oppressiunile lui Alessandru; și în fine, că este gata a plăti nu numai tributul de mai înainte, ci chiaru cu sporu. Sultanul a priimitu propunerea, a confirmat noua domniă, și va să trimită lui **Despota ornamentele și stégurile de sandjacu** (les aornements et estendards de sanjacq), cu sarcina de a plăti cu 20,000 de scude (escuz) peste tributul lui Alessandru-vodă, care era de 30,000 scude. Ieri a plecatu de aici cu respunsul sultanului omeni lui **Despota**, cari mi addusseră și mie uă scrisore din parte-i, allăturată aci în copiu, cu arretarea dorinței de a ave amiciă regelui și propunendu-i pe a sea. I-amu respunsu, că eu nu potu nici a respinge, nici a priimi acea amiciă, fără uă prealabile înțelegere cu principele meu, pe care illu voiu insciința negreșitu, și care credu că se va pleca bucuros, ca amic al amicilor sultanului. M'amu mărginitu cu acestu respunsu cu alatu mai vortosu, că nu scieam încă cum se portă **Despota** în privința regelui **Transilvaniei**, care a fostu totu-d'a-una sub protecțiunea regelui, și că aici se respândise pré-multu vorba, cumcă uă armată moldoveă de 15,000 omeni ară fi inconșurată Transilvania; cea ce îndemna pe sultanul de a espedi ieri pe ambasadorul regelui transilvanu cu ordinu către sandjacu vecini de a da adjuțorie. Amu afflatu

totuși, cum că **Despota**, temendu-se ca regele **Transilvaniei** să nu sprijine pe vecinul seū **Alessandru-vodă**, din recunoscință pentru că acesta îi adjuțase cu cheltuēla sea de a ocupa Transilvania, a adunat armata de mai susu nu pentru a ataca pe regele transilvanu, ci numai pentru a-lu opri; și că astădi totul e deja iupăcatu. Domnulu moldovenescu, care era asteptat ca să sosescă dela Alepu pentru a fi reședat pe tronul Moldovei, fu găsit mortu: se presupune că l'a otrăvit Alessandru-vodă, care va fi addus aici în curându, pentru a păți după placul sultanului.

No. 215.

Fără locu, 1562, (februaru?).

Pe basca scrisorii precedentei, Boistaille trimite regelui Carolu IX epistola lui Despota-vodă, făcendu observațiunile sêlle asupra acestui aventurieru.

. . . . Incātu priivesce successulu întreprinderii lui **Iacobu**, despotu serbescu (Jacques, despot de Servia), contra lui **Alessandru** fostul rege (roi) al Moldovei, allaturez Maieștății vostre copia unei scrisori din partea acestui nou cuceritoru (ce nouveau conquérant), către agentul vostru, offerindu-vē forțele regatului seū și a sea amiciu (offrir les forces de son royaume et son amitié). Statulu seū fiindu lipitu și atarnat în totul de grația și amiciă sultanului, se pare că ne-amu pute arreta cu dulceta către ellu, și a-lu mântine în bunele sêlle dispozițiuni, potrivit cu ceia ce ministrii vostri au făcutu în respectulu altor domni moldoveni și munteni (selon que par voz ministres a esté fait à l'endroit de ses prédécesseurs et du Vallacque)

No. 216.

Constantinople, 1562, aprile 15

Petremol comunică regelui Carolu IX dorința lui Despota-vodă de a trimite unu ambasadoru în Franția, lăudându totu-d'na-dată calitățile acestui principe.

Despota serbescu (despot de la Servia), actualulu principe al Moldovei, prin ambas-

sadori și prin scrisorile sêlle mă previne despre dorința-î, nu numai ca amic, ci ca pré-affectionnală servitoră allă coronei vóstre (non-seulement comme amy, mais comme très affectionné serviteur de vostre couronne), de a căpeta favórea și protecțiunea majestății vóstre pe lângă sultanul, dupre essemplul regelui Transilvaniei și asemenea tuturoră celloră-l'altă principii creștini, cari au recursu sub umbra aripeloră vóstre (ont eu recours sous ombre de vos ailles); și că pentru acestă sferșitū va trimite unū ambasadorū către majestatea vóstră. Mă grăbescū a vē insciința despre acésta, sciendū la câtă mărire se innalță pe aici affacerile **Franciei**, cândū principii creștini allergă la protecțiunea vóstră; mai adaugendū a dice, că **Despota**, pentru rarele selle virtuți, mērită favórea oră și-cui (le despot, par ses rares vertu, mērite d'estre favorisé d'un chacun), și că fiindū astădi liniștitū possessorū allū **Moldovei**, ellū se pôte numi mare și puternicū principe in aceste regiuni (on le peut dire grand prince et puissant en ces quartiers cy) . . .

No. 217.

Constantinople, 1563, aūgustū 30.

Pe-remol către Boistailé despre revolta Moldoveniloră contra lui Despota-vodă și intențiunile sultanului in acésta priivintă.

Sunt acum câte-va dille, se vorbă cum că **Moldovenii**, dupre obiceiul lorū (selon leur naturel) revoltându-se contra lui **Despota**, larū fi uccissū cu toți soldații străini ai gardei sêlle, și arū fi pusū domnū in locu-î pe allū seū capigi-bașă, adecă capitaniulū ușerilorū seū allū strajei (c'est à dire cappitaine des portiers ou des gardes); dēră mai incóce ne-amū insciințatū, cumcă **Despota** a scăpatū intr'ua cetate numită **Suceva** (Susana) cu duo seū trei sute de cei mai bravi ostași, după ce aflase despre trădare și despre omorulū celloră-l'altă ómenī ai seī, 700 pónē la 800, pe cari i-a fostū trimisū cu câteva dille mai înainte cu 4 seū 5,000 de **Moldoveni**, pentru ca ei să se incredințeze despre năvállirea in **Moldova** a acellui **Dimitrașco** (Dimitrasco), care in annii trecuți făcuse atăta reū

Rusiei, Circassiei și chiarū in invecinările **Cafiei**; căci așa informa pe **Despota** capiū conjurațiunii, voindū a-lū atrage in cursă pentru ca apoi să-și essecute planulū. Se dice, că ellū se ține tare in susū-numita cetate, bine approvisionnată cu hrană și munițiuni de resboiu; și că face desse eșiri asupra dușmanilorū; dērō toți **Moldovenii** îi sunt contrari și s'au concentratū in giuru'ū cetății pentru ca să-lū priiđă viū seū mortū. *Sultanulū a speditū astădi unū ceușū pentru a adduce aice pe Despota, d'empreună cu cellū-l'altū pe care Moldovenū și-l'a pusū rege (ont créé roy), precum și pre acellū care se ține cu Despota și se dice că s'arū fi încercatū de a se face rege allū Valachiei (roy de la Valachie); unū altū ceușū este espeditū pentru a aduce pe predecessorulū lui **Despota, Alexandru-vodă, essilatū la orașulū Iconia in Asia, și căruī sultanulū voesce a-î întorce domnia prin protecțiunea principelū Selim; dēră Moldovenū nu vorū nici să audă despre ellū . . .***

No. 218.

Constantinople, 1563, septembre 13.

Petremol către Boistailé despre lupta lui Tomșavodă cu principele Dimitriū Wiszniewiecki, și despre ir-resoluțiunea politicei turcesci.

Prin ultima scrisóre amū descrisū evenimentele din **Moldova**. De atuncī in cóce **Dimitrașco**, vedendū atâte amestecături, intrase in țerră cu 6,000 ostași, dicendū că voesce a aședa pe tronū pe unū óre-care Moșocū (Massuca), care pretinde a avea drepturi (qui prétendoit y avoir droit), cea ce a cam ingrijitū pe sultanulū, făcendū-lū să cređă, cum că **Dimitrașco** vine in interesulū **Muscaililorū** (en faveur des Moscovites), cari au năvállitū in **Polonia**; și de aceea a și poruncitū beglerbenulū Greciei și la 2,000 de ieniceri de a-î eși intru intimpinare. Dēră sórta, care dentăiu se arretă favorabile lui **Dimitrașco**, permittendū-î să allunge dela asediulū **Sucevei** pe noulū rege moldovenescū **Stefanū**, la sferșitū și-a intorsū róta; căci **Stefanū**, adunandū forțele țerreī, l'a bătutū și l'a prinsū in bătăliă, și lū trimite cu alți 250 prinși aice, unde

voră fi în pericolul de viață. *Totuși Despotu nu conțenește de a se așpera bine din cetate, în vărfulu cărui a arboratū stindardulū sultanulū, dîcîndū că va ține pōne la venirea unū altū domnū din partea Porței Ottomane.*

Astădi s'a răspînditū vestea, cum că sultanulū confirmă pe noulū allessū allū **Moldovenilorū**, lipsindū de domniă atătū pe **Alessandru-vodă**, care se află aici de vr'ua 8 sēu 10 ȕille, precum și pe **Despota**, care va să sossescă peste 3 sēu 4 ȕille; dēră nemica nu e sigurū

No. 219.

Constantinopole, 1563, octombre 15.

Petremol înscîntēză pe Boistailł despre mișcările polone în Moldova.

. Bietulū **Dimitrașco** cu tovarēșii seī va să sossescă aice astădi sēu mîne demănēță. Eū credū că o va pāti reū, măcar-că *turburările moldovenesci nu numai că nu conțeneșcū, ci încă se adaugă pe tōtă ȕiua*, și se vorbesce, că *Poloniū se înarmēză pentru a resbuna injuria cetei polone a lui Dimitrașco, și pentru a scōte pe Despota din mînele Moldovenilorū*: sultanulū a poruncitū sandjacilorū de pre la margini de a se pune în mișcare.

No. 220.

Constantinopole, 1563, octombre 29.

Petremol înscîntēză pe Boistailł despre mōrtea lui Dimitriū Wiszniewiecki, și cheltuēla lui Alessandru Lăpușnenulū pentru a redobundi domnia Moldovei.

Bietulū **Dimitrașco** abia sosise, cum și fu spēȕuratū de'mpreună cu unū altū mare boierū polonū, **Piasecki** (Pisonisqui), care pentru a-și rescumpera viața, propunea vizirulū 20,000 galbeni. Ceī-l'alți soldați fură trimiși la galere, affară de unulū care fu spēȕuratū, fiindū omū allū lui **Despota** (homme du Despot). Sultanulū dede domnia **Moldovei** lui **Alessandru-vodă**, *cu tōtă improtwirea cea mare din partea Moldovenilorū* (encores que les Moldaves en fissent grand refus). **Despota** și noulū rege (roy) moldovenescū vorū fi adduși aice, în mare pericolū de a

sferși ca **Dimitrașco**: cu acestū scopū *șēpte sandjaci sunt intrași în Moldova*. Mîne sēu pōimîne **Alessandru** vodă va pleca, insocitū de unū capigi-bașă allū sultanulū, care illū va pune în stăpânirea **Moldovei** și va infrēna poporlū. *Acēstă petrecere cată să custe lui Alessandru-vodă peste 200,000 galbini, din cari sultanulū Selimū va avē peste 50,000, vizirulū de asemenea, eră Ovreulū Migueș (favoritulū) va căpetă și ellū 10,000; fără a se mai pomeni ceī l'alți agenți mai secundari*

No. 221.

Constantinopole, 1563, noembre 19.

Petremol către Boistailł despre mōrtea lui Despota-vodă.

. Din **Moldova** sossescū sciri, cum că însiși soldații lui **Despota**, pentru a avē libertatea de a eși din cetate vii și cu lucrurile lorū, l'au tăiatū în bucăți; dēră nu e încă sigurū

No. 222.

Constantinopole, 1564, genariū 2.

Petremol către Boistailł despre gătirile ostășesci alle lui Tomșa-vodă și sosirea scrisorii sēlle către Pōrta ottomană.

Tulburările **Moldovei** nu mai coutenescū, deși **Despota** a muritū și deși sultanulū a speditū acolo pe **Alessandru-vodă** cu unū capigi-bașă, dândū ordinī să-l stea în ajutorū toți sandjacii de pe la margini, **Tătarii** și **Transilvanii**; căci se ȕice, că **Tomșa**, numitū altūfelū **Stefanū** (Tumpcha, autrement dit Estienne), va sta împotrivă cu *poporulū Moldovei, în numerū de 100,000 pedestri și 40,000 căllări* (au nombre de cent mil hommes de pied et quarente mil chevaulx); ba lesne arū putē să se lupte și cu mai puține forțe, fiindū acum érna, **Dunărea** inghiățată și mlascinele inaccessiblei. Veȕendū tōte astea, sultanulū porunci sunt câte-va ȕille, ca beglerbeilū **Greciei** cu călărimea sea, duo companie de spahii de Curte și 2000 ieniceri cu **Perta**, vizirulū allū treilea, să pășescă de aice și să intre în **Moldova**, așēȕandū acolo pe **A-**

Alessandru-vodă: astăzi era să plece, dără a-sé-
ră sosi unū currierū cu uă scrisóre dela Tomşa,
sigillată de către toți baronū și seniorū moldoveni
(barons et seigneurs de la Moldavie), cea ce a o-
přitū și a amănatū plecarea armatei, încătū incede
a se crede, că regatulū (royaume) va rămăné lui
Tomaș, pentru grația poporului moldovenescū, ca-
re nu voesce să auđă numele lui *Alessandru-vodă*.

No. 223.

Constantinopole, 1564, februarii 11.

Petremol către regele Carolū IX despre întemnițarea
ambasadorilorū lui Tomşa-vodă și gruparea Turcilorū pen-
tru a năvălli in Moldova.

Tomşa, trimittendū din **Moldova**, im-
preună cu unū ceușū turcescū, duoi boieri cu uă
suită de 35 sēū 40 de personne, pentru a sollicita
dela Pórta ottomană confirmațiunea sea in regatū
(royaume), vizirulū ū băgá pe toți in ferre, și sul-
tanulū spedi de aice pe beglerbeilū **Greciei**
pentru a așeđa pe **Alessandru-vodă** in **Mol-
dova**, unde aū adjunsū deja 70,000 de Tătari
cállari, gata la cellū dentăiu ordinū de a se as-
vėrli asupra țerrei și de a goni sēū a prinde
pe **Tomşa**.

No. 224.

Constantinopole, 1564, aprile 22.

Petremol către regele Carolū IX despre fuga lui Tom-
şa-vodă.

... **Alessandru-vodă** intră in **Moldova**,
éră **Tomşa** fugi in **Polonia**, unde sultanulū a
trimisū pe dragomanulū seū Ibrahimū pentru a-lū
cere și a-lū aduce aice, ca sa móră ca bietulū
Dimitrașco

No. 225.

Constantinopole, 1564, maiu 27.

Petremol către Du Ferrier despre mórtea lui Tom-
şa-vodă.

... A laltă séră, fiindū eūla vizirulū, sosiră

trei currieri, din cari unulū din **Polonia** addu-
se scire, cumcă din ordinea regelui polonū, **Tom-
şa** fu descapitatū de'mpreună cu 3 sēū 4 prin-
cipali boieri moldovenesci, fugiti cu ellū

No. 226.

Constantinopole, 1564, iuliu 29.

Petremol, agentulū diplomaticū allū Franței, insciintē-
zā pe Du Ferrier despre miscările unui frate allū reposa-
tului Tomşa-vodă, cu indemnulū regelui germanū Massimilianū.

S'a respânditū vorba, cumcă fratele lui **Tom-
şa** cellū ce ocupase **Moldova** in anulū tre-
cutū, cu uă óste de 7 sēū 8,000 de ómeni, arū
fi gata de a intra in **Moldova**, pentru a res-
buna mórtea frăține-sei, cu favóreca, adjutorulū și
protecțiunea lui **Massimilianū**, regele Romanilorū...

No. 227.

Constantinopole, 1565, genariu 23.

Petremol către Du Ferrier despre unū frate allū repa-
satalui Dimitriū Wiszniewiccki, care pretinde asupra Mol-
dovei cu indemnulū imperatului germanū.

... **Moldovenii**, ca și **Transilvanii**, se
plângū contra imperatului **Massimilianū**, đī-
cendū că protege și favoresce armarea fratelū a-
cellū **Dimitrașco**, care fu essecutatū annū aici in
Constantinopole, pentru a năvălli și a cuprinde **Mol-
dova**, allungandū pe **Alessandru-vodă**, intro-
natū după fuga și mórtea lui **Tomşa** . . .

No. 228.

Constantinopole, 1565, aprile 7.

Petremol către Du Ferrier despre sossirea fratelū re-
posatalui **Despota-vodă**, fugitū de la imperatulū **Massimilianū**
și despre priimirea ce-i făcu vizirulū.

A-séră sosiră vesti dela **Buda**, cumcă **Mi-
hailū Cernoviqui** sēū **Czernowicz** (diplo-
matū germanū) a adjansū acolo in 14 đille,
ceușulū venitū cu acéstă scire adduse cu sine
pe fratele lui **Despota** cellū ce domnise in **Mol-**

dova (le frère du Despot qui régnoit en Moldavie), care s'a retrassă și a fugit din armata împăratului **Massimilianu** (s'est retiré et fuy de l'armée de Maximilian): vizirul, făcându-i cunoscința, illu primi pré-bine (l'ayant cogneuluy a fait beaucoup de faveur), in asteptare ca să-lă recommande și sultanului.

N. 229.

Constantinopol, 1565, maiu 23.

Petremol către Du Ferrier despre esilarea lui Ionașcu-vodă la Rodos.

. . . . Se aude că imperatul **Massimilianu** trimisse unu altu pretendentu de domnu asupra Moldovei, decându fratele lui **Despota** (le frère du Despot) a trecut la sultanul, care l'a trimis sub pază la Rodos (*), cu 12 aspri mericieu pe zi, ad că 10 se 11 solde monetă francesă, deși la sossirea sea aice bietul om credea că va pluti numai in aur și că-și va recăpeta **Moldova**, allungându pe **Alessandru-vodă**. . . .

No. 230.

Constantinopole, 1572, august 25.

Episcopul d'Acqs către regele Carolu IX despre sosirea fiului mai micu allu lui **Alessandru-vodă** Lăpușnenulu.

. . . . Fratele lui **Bogdanu**-voda, despre care v'amă mai scrisu, s'a addusu aice. Mulți credeau mai nainte, că sultanul va porunci a i se tăia capul, dera s'a intemplat din contra, că i se dade unu serviciu la Pôrta otomană și uă pensiune pentru subsistență, pôte numai pentru a amăgi și a prinde in cursă pe frate se

No. 231.

Paris, 1572, decembre 17.

Carol IX recomandă episcopului d'Acqs de a stăru, ca numirea domnilor români să depindă dela Enricu III, după ce va deveni rege allu Poloniei

(*) Conferindă acestu passagiu cu cuvintele cronicarului *Urechea*, *Letop. t. 1, p. 190*, lesne ne incredințăm, că aici e vorba despre Ionașcu-vodă.

In urma plecării lui **Germigny** către episcopul d'Acqs, ducându-i intinse memorie și instrucțiuni despre câte maiestatea sea doresce a se sollicita dela sultanul, a sositu secretariul episcopului de **Valence**, aflătoriu acum in **Polonia**, adducându cu sine scirea, că una din principale condițiuni dorite și cerute de către staturile Poloniei și in favorea căroru elle voru fi gata a allege rege pe Monseniorul (Enricu de Valois), este de a căpeta dela sultanul, ca după alegerea regale să se lasse in voea Poloniei de a pune și stabili voevodă (palatins) in țerrelle române, precum a fostu in trecut, era nu ca să-i numescă însuși sultanul, precum es'e astăzi; cari voevodă să urmeze a plăti tributurile loru Turciei, ca și astăzi, fără nici uă reducere. Maiestatea sea a cređută acestă impregiurare a fi de uă importantă atât de mare (de si grande importance) pentru binele și mărirea celle multu-dorite alle Monseniorului, încatū ea a decisu a espedi către **Germigny** acestu nou memoriu pentru a fi comunicatū episcopului d'Acqs, care să roge pe sultanul din partea majestății selle de a accorda condițiunea de mai susu, in numele bune și sincerei amicie și pentru grația Monseniorului. Maiestatea sea nu crede acesta a fi greu, nu numai pentru că tributul va urma a se plăti fără nici uă schimbare, cum și pentru că in acestu chipu poporele și țerrelle române voru fi mai mulțumite și nu se voru mai repeta evenimentele trecute, cându Românii ucciseră căfi-va voevodă (aucuns des palatins) renduiți de către Turcia și pe cari elle nu i puteau sufferi. Episcopul d'Acqs va mai arreta cu prudență și va assicura pe sultanul, că Monseniorul nu va stabili nici-uă-dată in **România** nescie voevodă, despre a căroru fidelitate să nu pôtă respunde ca și despre acei numiți de către însuși sultanul

No. 232.

Ragusa, 1573, genariu 8.

Episcopul d'Acqs către d. de Sauve despre vestea unei bătălie între Ionașcu-vodă și predecesorul se Bogdanu.

. . . . Se dicea, că **Bogdanu**-voda, allungatū de către domnul cellu nou renduitu dela Pôrta

ottomană, ar fi adunată, cu ajutoriul unor nobili poloni, 4 sau 5 mii de călări și ce-va pedestre, cu cari încercându se de a redobândi cetatea **Hotinului**, ar fi fost gonit, bătut și prins de către inamicul său, care îl va trimite la **Constantinople**, pentru a câștiga astăfel în grația sultanului (se rend e de tant plus agréable)

No. 233.

Constantinople, 1573, martie.

Episcopul d'Acqs raportază despre refuzul vizirului de a cede Poloniei dreptul numirii domnilor români.

Încătu privește dorința boierilor poloni ca Monseniorul se aibe facultatea de a numi elî voevodi în România, plătind tributul obișnuit, vizirul s'a grăbit a respinge stăruințele noastre, refuzându totu d'a-una fără viclenia sau fățarnicia; cu tôte că pentru a nu lăssa la uă parte nici un mijloc de induplecare într'ua cestiune atât de gravă (de si grande importance), îl făceam să înțellgă, că noi ne-am mulțumi numai cu aparentă, lăssându **Turciei** realitatea, și promittându boierilor poloni cu intențiunea de a nu ține promisiunile

No 234.

Paris, 1573, april 8.

Carol IX despre scrisoarea vizirului către Dieta Poloniei prin intermediul lui Ionașcu-vodă.

. . . . Secretarul **Milan** mă însciintează, că a reușit pe lângă vizirul ca să espedieze un olăcar (un ulac) espressu către principele **Moldovei** cu uă scrisoare la adresa Staturilor polone, recomandându-le de a allge sau pe un **Polon**, cea ce ar fi fima preferabile, sau de ntre t.ți principii creștini numai pe fratele meu ducele d'Anjou . . .

No. 235.

Constantinople, 1574, mai 8.

Episcopul d'Acqs către regina Caterina Medici despre tulburările române, și nereușita de a se numi domn în Moldova protegeatul Francei, Polonul Albert Laski.

. . . afflu că **Valachia** și **Moldova** (*la haute et basse Moldovie*) sunt în stare de resbellu, din cauza că sultanul a rendit un nou domn în Moldova, care este locul unde regele își porunca de a stăru ca să fie numit la domnia d. Laski (le grand-seigneur a envoyé un nouveau vayvoda en la basse, qui est le lieu où le roy me commandoit procurer de faire constituer le sr palatin Laski); deră omul său (**Michalowski**) sosise aici deja cu uă lună după numirea celui-altu principe, care firește voește a se mântine pe tron, deși Moldova nu vrea de loc un domn ne-Moldoven. Domnul **Valachiei** voind a sprijini pe noul domn, însăși **Valachia s'a revoltat**. Cređu, că ineurcătura nu se va sferși fără vre-un amestec din partea regelui **Poloniei**.

No. 236.

Constantinople, 1574, juniu 4.

Episcopul d'Acqs către Carol IX și Caterina Medici despre revolta lui Ionașcu-vodă.

Tôte noutățile căte ne sosesc din **Moldova** sunt despre armatele, ce se luptă în acea țară; căci se dice că voevodul, pe care sultanul voia a-l da jos, s'a întăritu pre multu cu omenii, artileria și munițiuni, și a și câștigat deja câte-va însemnate victorie (notables exploits) asupra celor trimiși contra-i. **Turcii** se temu mai cu deosebire, ca regele **Poloniei** să nu se amestece în tôte astea, și fiindu că *tocmai Moldova este țerra pe care o sollicita d. Laski*, de aceea acum nici nu puteam deschide gura în această priivință . . . Resbellul moldoven a pus comunicațiunile noastre cu **Polonia** într'unu pericolu estremu, încatu ciaușul, trimis a collo de către sultanul pentru a felicita pe noul rege, a cădutu prinsu în mânele voevodului resculat.

No. 237.

Constantinopole, 1574, iunie 8.

Episcopul d'Acqs comunică regelui Poloniei Enricu conversațiunile sêlle cu vizirul despre caracterul și mișu-lócele lui Ionașcu-vodă.

Amu afflatu de curenlu cu siguranța, că **Turcii**, chiaru dela inceputulu resbellulu moldovenescu, și-au făcutu credința, că **Ionu-vodă** (Jean vayvoda) nu s'arū fi hotăritu și pregătitu la revoltă, și n'arū fi fostu in stare de a o susține ca acuma, fără simpatia, sprijinū și mișu-lóce din partea altora; și nu numai gândiaū, ci încă priimiră mai multe inșiințări, cumcă principalulu adjutorū allū revoltei sunt unii boierū din **Polonia**. Intr'ua și, vorbindu cu vizirul despre cauzele disgrăției lui **Ionu-vodă**, cari dicea că *aū fostu anume dessele plāngerū assupra crudimilorū și lacomieī sêlle* (ses cruautez et concussions); ellū imi adause, că acestu cum illū numia "tărie-brău și vinturătorū, (remueur de mesnage et chercheur de nouveautez, in timpulū interregnulu polonū, cerea voiū dela sultanulu de a năvăli in regatulū vostru cu 50,000 de căllăreși, promittendū, dacā i se va da și adjutoriulū Tătarilorū, apoi de nu va face totū ce arū vrea, cellū puținū va pustii, va dărma și va perde vā mare parte a țereī (s'il ne pouvoit y exécuter tout ce qu'il voudroit, qu'au moins dévasteroit-il, ruineroit et perdroit une grande partie de pays). Aceste propuneri atātu de brave și îndrāsnețe (si braves et si hardies) fură respinse numai in favórea elecțiunii asteptate și făcute in persóna vóstră . . .

Sunt acum patra și, vizirulū mă inșiințā cumcă i s'au addusū scrisorile din partea d-lui **Laski** și a ducehu **Constantinū** (**Ostrogski**) către **Ionu-vodă**, prin cari illū îmbărbătează a susține lupta, promittendū a-i procura in curandū adjutoriū de ómenī, de caū, de arme și orī-ce lucruri necesarie pentru intreprinderea sea; și vizirul a mai adausū, că a auđitū despre pofta ce o arū avē mai mulți alți suppuși ai majestății vóstre de a se furișā cu orī-ce prețū in revolta moldovenā; dāra sperā, că nu veți vroi a uita așa in grabū vechia amiciā, ce unesce dinastia francesā cu **Turcii** . . .

No. 238.

Constantinopole, 1574, iunie 22.

Episcopulū d'Acqs către regele Poloniei despre mórtea lui Ionașcu-vodă.

. De trei și, vizirulū priimi scirea despre mórtea lui **Ionu**, domnulū **Moldovei**, care intemplare, creșlu, că vē este deja cunoscutā de aiuri. Așa dērō, cugetandū, că *acēstā noutate trebui sū fie pre-plăcutā Turcilorū, de vreme ce resboiulū moldovenescu scieamū bine că le desplăcea* și produsese mai multe incurcătore, amū trimisū pe dragomanulū regale (**Dominico Olivieri**), vinerea trecutā, pentru a felicita pe vizirulū. Acesta respuse: "**Polonii** erau otărīti a susține pe reposatulū *nebunū* (ce fol qui est mort), și se pare că totū încă ne amenințā cu resboiulū, deși noi le-amū făcutū multū bine, i-amū căutatū la nevoile lorū, i-amū feritū de daune cândū erau slabi, și nu permiserāmū lui **Ionu-vodă** și **Tătarilorū** de a năvăli in **Polonia** in timpulū interregnulu. . . ."

No 239.

Constantinopole, 1574, septembre 18.

Episcopulū d'Acqs către **Caterina Medici** despre pretenșiunile Turciei assupra Poloniei, născute in urma revoltei moldovenesci.

. . . . Intre celle-lalte mustărī alle vizirulū, pe cari m'amū grăbitū de a le comunica regelui **Poloniei**, trimittendū acolo pe vērulū meū **Montagnac**, duo sunt: 1-o; Regele **Tătarilorū** inturnādu-se din resbellulū moldovenescu, și trecendū prin hotarele **Galiției** (**Russie**), fu lovitū pre-tare in duo rēnduri de către **Poloni**, perdu in bătālīā unū fiu, peste 20,000 ómenī, i s'a luatū totā preda addusā din **Moldova**, și s'au emancipatū toți robii. 2-o; *Nevēsta reposatulū Ionu-vodă s'a retrasū in Galiția cu totā averea mscătōriā și cu odórele bārbatulu seū, cari sunt pre-mari dupre opiniunea Turcilorū, incātū ei aū trimisū in Polonia unū inadinsū cēușū cu cerere de estradițiune. . . .*